

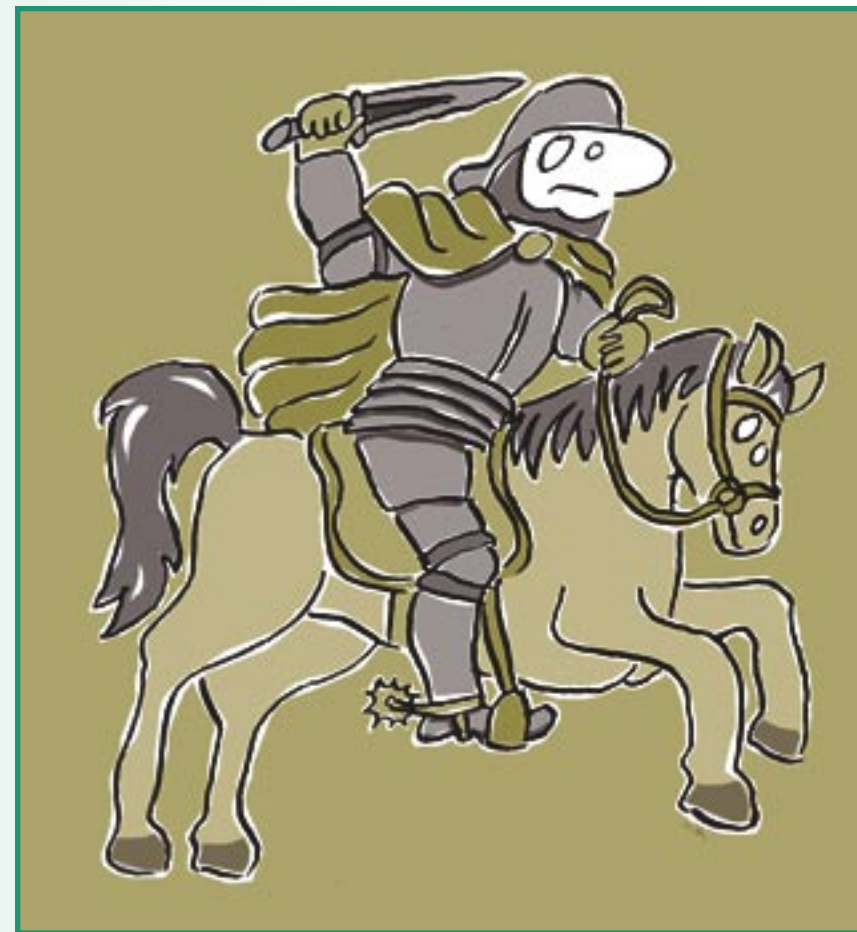
„A MÓR MEGTETTE KÖTELESSÉGÉT...”

SZKA_210_13

A modul szerzője:
Püspöki Péter

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

10. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Mórok, moriszkók					
A	Az osztály felidézi mindazt, amit az arab kultúra ibériai megjelenéséről korábban tanultak, majd közösen tisztázzák a mór, illetve a moriszkó fogalom jelentését (P1), és megbeszélik, mit jelent a modul címeként választott szó. A tanár a spanyolországi mór kultúrából ízelítőt adó képeket vetít. 10 perc	Meglévő ismeretek előhívása és művészeti emlékek bemutatása Szóbeli kommunikáció Befogadás	Frontális munka – irányított beszélgetés és vetítés		P1 (Háttér-információk) P2 (Kivetíthető képek)
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/a A dicsőséges Spanyolország					
A	A tanulók öt csoportot alakítanak. Spanyolország dicsőségét hirdető, idegenellenes szónoki beszédek fogalmazznak. A kiválasztott szónokok retorikus túlzásokkal olvassák fel, vagy mondják el a csoport által írt szöveget. 20 perc	A kor hangulatának megjelenítése Együttműködés Szövegalkotás Szónoki előadásmód	Csoportmunka – közös szövegalkotás Frontális munka – szónoki beszédek		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/b Mit tegyünk?					
A	<p>Minden csoport húz egy szerepkártyát (D1), s annak megfelelően elképzeli, hogyan fogadhatták a társadalom különböző rétegeihez tartozó emberek az idegenellenes központosító politika híreit, és számbaveszik a számukra lehetséges lépéseket.</p> <p>Kidolgoznak egy-egy 1-1,5 perces jelenetet, amelyben bemutatják a csoportban megfogalmazódott gondolatokat.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>A társadalom különböző rétegein belül megfogalmazódó reflexiók rögzítése</p> <p>Kritikai gondolkodás Kreativitás Empátia Megjelenítő erő</p>	<p>Drámajáték – kiscsoportos jelenetkészítés</p> <p>Frontális munka – a jelenetek előadása</p>	D1 (Szerepkártyák)	
II/c A sevillai tanács					
A	<p>A csoportok feladata most az, hogy az egyik tagot készítsék fel arra, hogy érdekeiket képviselje a sevillai városi tanácsban.</p> <p>Minden csoport képviselője írásban rögzített gondolatokkal érkezik a tanácsülésre. Az ülés célja, hogy kialakítsanak egy lehetséges közös álláspontot Fülöp tervezett intézkedésével kapcsolatban. A vita során mindenki igyekszik a többiekkel a saját maga számára legkedvezőbb megoldásra rábírn.</p> <p>Akik éppen nem vesznek részt a vitában, kívülről figyelik azt, és utána értékeli a látottakat.</p> <p style="text-align: right;">20 perc</p>	<p>A témával kapcsolatos különböző vélemények ütköztetése szimulált vitában</p> <p>Kritikai gondolkodás Kreativitás Empátia Vitakészség</p>	<p>Csoportmunka – szereplő felkészítése</p> <p>Drámajáték – fórum színház</p> <p>Frontális munka – a jelenet értékelése</p>		P3 (Útmutatás)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d A királyi tanácsban					
A	A tanulók a királyi tanács tagjait alakítják ebben a játékban. Mindenki húz egyet a D2 szerepkártyák közül, és szerepének, illetve a moriszkókkal kapcsolatos álláspontjának megfelelően érvel a kialakuló vitában. A tanár Fülöp királyt képviseli a játékban, aki közeledik, és az ajtón keresztül is hallja az éles hangú vitát. Mivel kíváncsi a kendőzetlen véleményekre, egy darabig az ajtó előtt áll, és figyel. Mivel majd döntenie kell, lelkében egymással csatáznak a hallott érvek és szavak... 15 perc	A vélemények újabb ütköztetése új szerepekben Kritikai gondolkodás Kreativitás Empátia Szóbeli kifejezőkészség Vitakészség	Egész csoportos drámajáték – gyűlés, a mérleg nyelve	D2 (Szerepkártyák)	
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/a Fülöp döntése					
	A tanár összefoglalja az előző vitában és a játék egészében hallott érveket, kiemeli a legfontosabb gondolatokat, majd megindokolja, hogy az előző játékban miért az adott irányban mozdult. (Ez a döntés persze eltérhet attól, ami a valós történetből kiolvasható.) 5 perc	A téma lezárása és a közös munka tanári értékelése Befogadás Tolerancia	Frontális munka – tanári közlés		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
III/b Visszapillantás					
	A tanulók körbe ülnek, és mindenki röviden megfogalmazza a játékkal és a témával kapcsolatos érzéseit, gondolatait. 5 perc	Személyes reflexiók megfogalmazása Önkifejezés	Egész csoportos gyakorlat – beszélgető kör		

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Háttér-információk

Az óra eleji összefoglalóban térjünk ki a mórok ibériai megjelenésének körülményeire, a mór és a keresztény kultúra együttélésére és kölcsönös megtermékenyítő hatására, a mórok visszaszorulásának folyamatára, és a spanyol abszolutizmus sajátos jellegére: miközben világhatalom („... sohasem nyugszik le a nap”); mérhetetlen gazdagság árad a központ felé, szerkezetében stagnál. A mélyben érnek a gazdasági összeroppanás csírái.

Ehhez számos szakmunka közül leginkább Anderle Ádám *Spanyolország története* című munkáját ajánljuk. Pannonica Kiadó, 1999. 23–82. o. Szintén nagyon jó Perry Anderson: *Az abszolutista állam* című munkája (spanyol fejezetek).

Mór: a magyarban és több nyugati nyelvben eredetileg a spanyolországi muszlim népesség tagjainak megnevezése. A jelentést idővel átvitték Marokkó lakóira. Az ibériai muszlimok arab–spanyol–berber eredetűek voltak, ők hozták létre az andalúziai arab civilizációt, később pedig menekültekként Észak-Afrikában telepedtek le a XI. és a XVII. század között. A jelentés kiterjesztésével (a spanyol moro mintájára) a „mór” általánosságban bármilyen muszlimot is jelenthet, mint például a Srí Lanka-i (Ceylon) vagy a Fülöp-szigeteki mórok esetében. A szó a latin mauriból származik, amellyel a rómaiak Mauretania római provincia lakóit jelölték. Ebbe a mai Algéria nyugati fele és a mai Marokkó északkeleti része tartozott. A

mai mauritániaiakat is szokás néha mórokként emlegetni (pl. franciául: maure).

Britannica Hungarica. 2007

Mórok: az Ibériai-félszigeten és Észak-Afrikában élő arab lakosság elnevezése, másként: szaracénok.

Moriszkók: keresztény hitre tért mórok.

Bihari Péter: A Nyugat felemelkedése.

P2 Kivetíthető képek

(külön mappában)

A spanyolországi mór építészet emlékeiről

P3 Útmutató

Ha egy mód van rá, ebben a jelenetben olyanok legyenek a főszereplők, akik az előző gyakorlat során nem játszottak domináns szerepet, és az első feladatban sem ők voltak a szónokok.

A munkásokat játszó csoport képviselője most egy idős, már visszavonult mór nagykereskedő szerepét alakítsa, aki ismeri a munkások álláspontját, és érzelmileg is azonosul velük. Egy bér munkás ugyanis nem lehetett jelen a városi tanácsban.

P4 Szemelvények a tanítási dráma konvenció közül

1. A mérleg nyelve

Általában a drámaóra elemző-mérlegelő szakaszában használt konvenció. Célja, hogy a játzókat a foglalkozás során vizsgált döntési helyzettel kapcsolatos gondolataik újrafogalmazására készítse – immár szerepen kívül.

A csoport két részre oszlik, az egyik rész az egyik, a másik fél a másik döntési lehetőség mellett érvel. A két csoport között helyezkedik el – a szereplő dilemmáját érzékeltető – játzó (gyakran a tanár, máskor egy a résztvevők közül), aki aszerint lép egyik vagy másik csoport felé, hogy melyik oldal érveit érzi erősebbnek.

Megjegyzés: Hogy a két oldal vitája ne váljék féktelen ordítózássá, a játék megkezdése előtt rögzítsük a megszólalás szabályait.

2. Improvizáció, Egész csoportos improvizáció

A történetalakítás során, általában a dráma kontextusépítő szakaszában, azoknak a sokszereplős helyzeteknek a megjelenítésére használjuk, amelyeket nem kívánunk mélyebben vizsgálni. A megjeleníteni kívánt helyzet néhány szavas felvázolása után, a résztvevők további egyeztetés nélkül szerepbe lépnek, és a pillanat szülte ötletekből rögtönözve jelenítik meg a kívánt szituációt.

3. Előkészített improvizáció

Az egész csoportos improvizációtól abban különbözik, hogy bár maga a jelenet rögtönzésen alapul, az azt megelőző egyeztetésben részletezően rögzíthetők a szituációt adó tényezők. Amikor a játzók szerepbe lépnek, már sok mindennel tisztában vannak. A játékfeszültséget gyakran nem is a helyzet kimenete, hanem a megoldás hogyanja adja.

A szituáció legfontosabb összetevői: esemény, hely, idő, szereplők (neme, kora, „különös ismertetőjegye”, szociális helyzete ...), a szereplők szándéka (akarata, motivációja).

Az előkészített improvizáció jellemzői megjelennek a Szimuláció, Szereplő felkészítése, Fórum színház nevű konvencióknál is.

4. Fórum színház

A drámai cselekmény egy központi szituációjának szerepjátékban történő, mélyebb vizsgálatára szolgáló munkaforma. Alapformájában kétszereplős jelenet, amelynek középpontjában a drámai döntés kérdése áll. Az egyik szereplő figurája kötött (ő gyakran a tanár vagy egy felkészített szereplő játssza). A másik szereplőt – aki a történet során drámai helyzetbe került – a résztvevők közül választjuk.

A játzók a jelenet kezdése előtt – az előkészített improvizációban leírtak szerint – felkészíthetik a szereplőt. Tanácsokkal, ötletekkel láthatják el arra nézve, hogy mit és hogyan tegyen, mondjon a jelenet során. A kötött szereplő játzó feladata, hogy megnehezítse a „főszereplő” helyzetét az adott szituációban. Ha a főszereplőt játzó személy úgy érzi, hogy az adott szituációban tehetetlen, megállíthatja a játékot, és segítséget kérhet a többiek-től. A felkészítőknak is lehetősége van megállítani a jelenetet, ha úgy látják, hogy a szereplő nem jó irányba halad. (A megállítási jelét a játék megkezdése előtt közösen kell meghatározni.)

Az instrukciók után a jelenetet onnan kell indítani, ahol megállították. Arra is lehetőség van – több alkalommal is –, hogy a leállítást után másvalaki lépjen be a szerepbe, ő folytassa a játékot.

5. Szereplők felkészítése

A Fórum színházhoz sokban hasonlító konvenció. Itt is a drámai cselekmény egy központi szituációjának szerepjátékban történő, mélyebb vizsgálata a cél. Alapformájában kétszereplős jelenet, amelynek középpontjában a drámai döntés kérdése áll. A

résztevők, kis csoportokban dolgozva – az előkészített improvizációban leírtak szerint – készítik fel az egyik, illetve a másik szereplőt. Tanácsokkal, ötletekkel láthatják el arra nézve, hogy mit és hogyan tegyen, mondjon a jelenet során. A felkészítés után a felkészített szereplők az előkészített improvizáció szabályai szerint, leállítással nélkül játsszák a jelenetet.

6. Gyűlés

A konvenció a hétköznapi élet gyűléseit mintázza. Célja hasonló, mint a szerepen kívüli egész csoportos egyeztetésnek: a cselekménybonyolítás során felmerült problémák, kérdések tisztázása, kezelése a történetépítés biztosítása érdekében. Leggyakrabban olyan foglalkozásokon használjuk, amelyek egy közösség drámai helyzetét vizsgálják. A résztvevők, a játszott történet szereplőiként összegyűlnek, hogy megvitassanak egy problémát. Mivel a gyűlés a hétköznapi világában is szervezett, gyakran formális keretek között zajló esemény, fontos, hogy a játékban is ügyeljünk ezekre a keretekre. A gyűlés összehívásának legyen meg az oka, helyszíne, legyen levezetője, témája, belső rendje stb.

A gyűlésnek vannak kötöttségei (szerepszerű magatartás, formális keretek), amelyeket a játszóknak be kell tartaniuk. Ugyanakkor ez a szerep nem kíván részletesen kidolgozott szerepjátékot, a

megszólalások hitelét megszólalók hétköznapi gesztusai biztosítják.

A gyűlés összehívásának lehetséges okai, céljai: a felmerült problémák megbeszélése, megoldási javaslatok megfogalmazása, közös cselekvési stratégia kialakítása, tervezés stb.

7. Jelenet (páros vagy kiscsoportos formában)

Az előző konvencióktól eltérően a jelenet olyan szerepjáték, amelyet részletes kidolgozás, begyakorlás előz meg, és amelynek célja, hogy a begyakorlás után a játszó – lehetőleg pontosan – bemutassák a társaiknak az elkészült játékot. A jelenet mindig egy konkrét szituációt jelenít meg. Ebből következik, hogy a szituációépítés szabályainak érvényesülniük kell a megvalósítás során.

Szituáció: A jelenet dramaturgiai gerince. Egy adott pillanatban a szereplők, viszonyok és körülmények által meghatározott helyzet, aminek van egy középpontja, a fókusz.

„...A hősök – szereplők tettei, valamint objektív adottságaik révén kialakult feltételek összessége a drámában, azok a körülmények, melyek a hősöket újabb elhatározásra, tettekre bírják.” (Színházi lexikon)

A gyakorlatban megkülönböztetjük a néma és a szöveges jelene-
teket, de a fent leírtak mindkét típusra kötelezőek.